

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Кафедра соціології та політології

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНІ СТУДІЇ»**

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський) рівень

Ступінь вищої освіти – бакалавр

Галузь знань – 08 «Право»

Спеціальність – 081 «Право»

Статус навчальної дисципліни – обов'язкова

Рік набору – 2020

Харків 2022

Робоча програма навчальної дисципліни «Соціально-політичні студії» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 08 «Право» спеціальності 081 «Право». Харків: Нац. юрид. ун-т імені Ярослава Мудрого, 2022. 23 с.

Розробники:

Требін Михайло Петрович – доктор філософських наук, професор; Клімова Галина Павлівна – професорка кафедри соціології та політології, докторка філософських наук, професорка; Герасіна Людмила Миколаївна – професорка кафедри соціології та політології, докторка соціологічних наук, професорка; Панфілов Олександр Юрійович – професор кафедри соціології та політології, доктор філософських наук, професор; Воднік Валентина Давидівна – доцентка кафедри соціології та політології, кандидатка філософських наук, доцентка; Волянська Олена Володимирівна – доцентка кафедри соціології та політології, кандидатка соціологічних наук, доцентка; Підкуркова Ірина Валеріївна – доцентка кафедри соціології та політології, кандидатка соціологічних наук, доцентка; Погрібна Вікторія Леонідівна – професорка кафедри соціології та політології, докторка соціологічних наук, професорка; Поліщук Ігор Олексійович – професор кафедри соціології та політології, доктор політичних наук, професор; Сахань Олена Миколаївна – доцентка кафедри соціології та політології, кандидатка соціологічних наук, доцентка.

Затверджено на засіданні кафедри соціології та політології
(протокол № 1 від 1 вересня 2020 р.)

Оновлену редакцію (зі змінами та доповненнями) затверджено на
засіданні кафедри соціології та політології
(протокол № 1 від 30 серпня 2021 р.)
(протокол № 11 від 14 червня 2022 р.)

Завідувач кафедри _____ М.П. Требін, доктор філософських
наук, професор

Зміст

1. Опис навчальної дисципліни.....	4
2. Очікувані результати навчання.....	5
3. Зміст програми навчальної дисципліни.....	8
4. Обсяг і структура навчальної дисципліни.....	11
4.1. Для здобувачів вищої освіти денної форми навчання.....	11
4.2. Для здобувачів вищої освіти заочної форми навчання.....	12
5. Форми педагогічного контролю й засоби оцінювання результатів навчання	13
6. Критерії оцінювання результатів навчання.....	14
7. Педагогічний контроль для здобувачів вищої освіти денної/заочної форми навчання.....	16
8. Навчально-методичне та інформаційне забезпечення навчальної дисципліни.....	17

Опис навчальної дисципліни

Робоча програма навчальної дисципліни «Соціально-політичні студії» розроблена відповідно до освітньо-професійної програми «Право» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 08 «Право» спеціальності 081 «Право».

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, рівень освіти	Дидактична структура навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів –4	Галузь знань – 08 «Право»	Обов’язкова	Обов’язкова
Модулів – 3	Спеціальність – 081 «Право»	Рік підготовки:	Рік підготовки:
		3 семестр	3 семестр
Загальна кількість годин -120	Рівень освіти – перший (бакалаврський)	Лекції	Лекції
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2–4, самостійної роботи студента - 6–8.		22 год.	6 год.
		Практичні заняття	Практичні заняття
		26 год.	4 год.
		Самостійна робота	Самостійна робота
		72 год.	110 год.
		Види контролю: поточний контроль; підсумковий контроль знань залік	Види контролю: поточний контроль; підсумковий контроль знань залік

Мета навчальної дисципліни – формування у здобувачів вищої освіти цілісної системи знань, умінь, навичок та інших компетентностей щодо аналізу соціально-політичних реалій, діяльності соціально-політичних інститутів, цінностей політичної культури що має сприяти у майбутніх

правників здатності раціонально й критично оцінювати соціально-політичні феномени та робити усвідомлений політичний вибір.

Завдання:

– теоретична і практична підготовка майбутніх фахівців в галузі права з питань актуальних проблем розвитку соціальної і політичної сфер суспільства;

– формування у студентів навичок аналізу, раціонального та критичного оцінювання соціально-політичних подій та явищ;

– розвиток у студентів умінь грамотно і точно формулювати та висловлювати свої позиції щодо механізмів функціонування соціополітичних систем, зміни політичних режимів та сутності світової політики в епоху глобалізації.

Пререквізити: «Українська культура», «Економічна теорія», «Історія держави і права України», «Логіка», «Філософія», «Історія держави і права зарубіжних країн».

Кореквізити: «Конституційне право України», «Адміністративне право», «Державне будівництво та місцеве самоврядування».

Постреквізити: «Адміністративне право», «Цивільне право», «Міжнародне право», «Право Європейського Союзу», «Екологічне право», «Державне (конституційне) право зарубіжних країн».

2. Очікувані результати навчання

У результаті засвоєння навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен демонструвати такі результати навчання:

РН 1.	Аналізувати природу та зміст соціальних та політичних процесів.
РН 2.	Демонструвати знання та розуміння основних понять та категорій соціології та політології та методології соціологічних та політологічних досліджень.
РН 3.	Аналізувати діяльність основних соціальних і політичних інститутів суспільства, прогнозувати шляхи їх подальшого розвитку.
РН 4.	Організовувати та проводити аналітичну експертизу діяльності суб'єктів влади.

PH 5.	Збирати й аналізувати інформацію з національних і міжнародних джерел стосовно рішень інститутів влади.
PH 6.	Аналізувати агентів та умови політико-правової соціалізації представників різних соціальних груп в різні історичні періоди та на різних стадіях соціалізації.
PH 7.	Визначити шляхи формування політико-правової культури залежно від різних базових умов соціально-політичного розвитку держави.
PH 8.	Демонструвати здатність приймати вмотивовані рішення в професійній діяльності на основі використання знань щодо сутності феномену політичного лідерства, способів формування, розвитку й реалізації соціальних якостей політичних лідерів.
PH 9.	Визначати інтереси соціальних суб'єктів у політичних відносинах та оцінювати мотиви політико-правової поведінки людей.
PH 10.	Виявляти причини та наслідки девіантної поведінки осіб у політико-правовому полі та пропонувати способи її корекції.
PH 11.	Розкривати проблеми у правовому регулюванні соціальних відхилень і пропонувати способи їх вирішення з використанням наявних теоретичних і прикладних знань відповідно до принципів захисту прав людини та її основоположних свобод.
PH 12.	Розкривати сутність і природу громадської думки, використовувати результати дослідження громадської думки для прийняття політико-правових рішень.
PH 13.	Узагальнювати інформацію для аналізу та кваліфікації соціально-політичних процесів макро- і мікрорівня (глобальних, регіональних, національних, соціетальних, локальних тощо).
PH 14.	Аналізувати сутність та зміст світових політичних процесів та правові наслідки міжнародних відносин.

Навчальна дисципліна забезпечує формування студентами загальних і спеціальних компетентностей та досягнення результатів навчання, визначених освітньо-професійною програмою «Право», а саме:

Загальних компетентностей:

ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу й синтезу.

ЗК3. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК7. Здатність вчитися та оволодівати сучасними знаннями.

ЗК 10. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

ЗК11. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства;

усвідомлення цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідності його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК 14. Цінування та повага різноманітності та мультикультурності.

ЗК1.1. Здатність до креативності у предметно-практичній діяльності відповідно до соціальних статусів і модусів.

ЗК1.3. Навички збору та аналізу інформації з національних і міжнародних джерел.

ЗК1.6. Здатність бути лідером, брати на себе відповідальність, стимулювати на досягнення спільної мети.

Спеціальних компетентностей:

СК3. Цінування та повага до гідності людини як найвищої соціальної цінності, розуміння її правової природи.

СК10. Здатність використовувати різноманітні інформаційні джерела для повного та всебічного встановлення певних обставин.

СК13. Здатність до критичного та системного аналізу правових явищ.

СК16. Здатність до логічного, критичного і системного аналізу документів, розуміння їх правового характеру і значення.

Програмних результатів навчання:

ПРН1. Визначати переконливість аргументів у процесі оцінки заздалегідь невідомих умов та обставин.

ПРН3. Проводити збір і інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел.

ПРН 7. Складати та узгоджувати план власного прикладного дослідження і самостійно збирати матеріали за визначеними джерелами.

ПРН 9. Самостійно визначати ті обставини, у з'ясуванні яких потрібна допомога, і діяти відповідно до отриманих рекомендацій.

ПРН 14. Використовувати статистичну інформацію, отриману з першоджерел та вторинних джерел для правничої діяльності.

ПРН 17. Працювати в команді, забезпечуючи виконання завдань

команди.

ПРН 18. Застосовувати в професійній діяльності основні сучасні правові доктрини, цінності та принципи функціонування національної правової системи.

3. Зміст програми навчальної дисципліни

Модуль І. Суспільство як об'єкт соціально-політичного аналізу

Соціально-політичні студії як навчальна дисципліна. Об'єкт і предмет соціально-політичних студій. Закономірності функціонування та розвитку соціально-політичної сфери суспільства. Структура соціально-політичного знання: категорії, методи та функції. Формування парадигм сучасної вітчизняної та зарубіжної соціально-політичної думки.

Суспільство у соціально-політичному дискурсі. Суспільство як соціальна система. Типи та ознаки суспільства. Соціальна структура суспільства та її підструктури. Соціальні групи як елемент соціальної структури суспільства. Соціальна стратифікація. Соціальна нерівність та соціальна політика. Процес соціальної мобільності: види, канали, спрямованість і динаміка.

Інститути суспільства. Поняття соціального інституту. Механізм інституціоналізації. Загальні ознаки й структурні елементи соціального інституту. Види соціальних інститутів. Основні функції соціальних інститутів. Місце та роль політичних інститутів у системі соціальних інституцій суспільства. Особливості політичних інститутів. Політичні інститути (держава, політичні партії, громадсько-політичні рухи тощо) як елементи політичної системи суспільства. Функціональна характеристика політичних інститутів суспільства.

Модуль 2. Влада, політика, особистість

Влада і політика. Влада й політика як феномени цивілізації та об'єкти соціально-політичного аналізу. Джерела, ресурси та носії влади у суспільстві.

Різновиди влади, її рівні та функції; соціально-політичні й правові механізми здійснення політичного панування. Особливості реалізації владних відносин у публічній та «тіньовій» сфері політики; проблема соціального делегування влади. Легітимність та легітимація політичної влади. Дисперсія та дифузія влади. Політичні режими: сутність, різновиди та ознаки, критерії оцінки.

Особистість у політичному просторі. Особистість: поняття, структура, функції особистості, її соціальний статус та соціальна роль. Соціальна типологія особистості. Соціально-політична діяльність і поведінка особистості. Соціалізація людини: структура, механізми й етапи; характеристики політичної соціалізації. Феномен лідерства у суспільстві. Соціальні якості політичних лідерів, функції та механізми впливу. Типології лідерства у політичній практиці держави та партій. Сутність феномену еліти. Плюралізм еліт у сучасному соціумі. Структура та соціальні функції політичної еліти. Механізми й канали рекрутування політичної еліти. Динаміка еліти: «обмін еліт», закон «циркуляції еліти» як проблема політичної наступності. Політична культура: сутність, структура, види та функції. Типологія політичних культур. Політичні субкультури.

Модуль 3. Соціальні та політичні процеси і явища

Соціальні відхилення. Соціальні норми: поняття, загальні характеристики, основні види, функції. Сутність і загальні ознаки соціальних відхилень. Типологія соціальних відхилень, форми девіантної поведінки. Загальні закономірності процесу формування та розвитку девіантної поведінки. Проблема співвідношення біологічного, психологічного та соціального в генезі девіантної поведінки. Фізіологічні (антропологічні) (Ч. Ломброзо, Р. Шелдон) та психологічні (З. Фройд, А. Адлер, Д. Доллард) пояснення девіацій. Культурологічні теорії девіантності (Р. Клауорд, Л. Оулін, Т. Селлін.). Теорія диференційованої асоціації (Е. Сатерленд). Теорія культурного перенесення Г. Тарда. Теорія аномії (Е. Дюркгайм), теорія соціальної напруги та «ескалації цілей» (А. Коен, Р. Мертон), теорія

стигматизації (Г. Беккер). Теорія конфлікту Р. Квінні. Поняття, суб'єкти та об'єкти соціального контролю. Види соціального контролю: зовнішній, внутрішній, супутній, відволікаючий. Соціальна профілактика девіацій: сутність, види, напрями. Інформаційний, пропагандистський, медично-біологічний, комплексний методи профілактики девіантної поведінки.

Громадська думка та соціально-політичні технології. Громадська думка як соціальний інститут: сутність, природа, механізм функціонування. Використання громадської думки у регулюванні економічної, соціальної та політичної сфер суспільства. Соціальні технології: сутність і призначення. Зміст та функції політичних технологій. Типології соціально-політичних технологій.

Соціальні та політичні процеси. Соціальний та політичний процеси як складові суспільного розвитку: взаємозв'язок, особливості протікання та рівні прояву. Специфіка політичного процесу як елементу соціальної динаміки. Структурна композиція та фази розвитку соціально-політичного процесу. Основні форми та способи протікання соціально-політичних процесів. Типологія соціально-політичних процесів: трансформація, модернізація, модифікація. «Західний» та «незахідний» політичні процеси: порівняльний аналіз. Соціально-політичні процеси у транзитивних суспільствах.

Світова політика. Світова політика: сутність і процеси розвитку. Держави та міжнародні організації як суб'єкти світової політики. Глобалізація як мегатенденція світової політики. Глобальні проблеми сучасності. Антиглобалізм. Геополітичні виклики XXI ст.

4.Обсяг і структура навчальної дисципліни

4.1. Для здобувачів вищої освіти денної форми навчання

№ п/п	Дата проведення (згідно з розкладом)	Тематика навчального курсу	Обсяг у годинах			
			Усього	У тому числі		
				Лекції	Практичні заняття, семінарські заняття, колоквиуми тощо	Самостійна робота
		Модуль 1. Суспільство як об'єкт соціально-політичного аналізу				
		Тема 1. Соціально-політичні студії як навчальна дисципліна	10	2	2	6
		Тема 2. Суспільство у соціально-політичному дискурсі	14	2	4	8
		Тема 3. Інститути суспільства	10	2	2	6
		<i>Разом</i>	34	6	8	20
		Модуль 2. Влада, політика, особистість				
		Тема 1. Влада і політика	18	4	4	10
		Тема 2. Особистість в політичному просторі.	22	4	6	12
		<i>Разом</i>	40	10	14	22
		Модуль 3. Соціальні та політичні процеси та явища				
		Тема 1. Соціальні відхилення.	11	2	2	7

		Тема 2. Громадська думка та соціально-політичні технології.	12	2	2	8
		Тема 3. Соціальні та політичні процеси.	11	2	2	7
		Тема 4. Світова політика.	12	2	2	8
		<i>Разом</i>	46	8	8	30
		Усього годин / кредитів ECTS	120/4,0	22	26	72

4.2. Для здобувачів вищої освіти заочної форми навчання

№ п/п	Дата проведення (згідно з розкладом)	Тематика навчального курсу	Обсяг у годинах			
			Усього	У тому числі		
		Лекції		Практичні заняття, семінарські заняття, колоквіуми тощо	Самостійна робота	
		Модуль 1. Суспільство як об'єкт соціально-політичного аналізу				
		Тема 1. Соціально-політичні студії як навчальна дисципліна	14	2	-	12
		Тема 2. Суспільство у соціально-політичному дискурсі	14	-	2	12
		Тема 3. Інститути суспільства	12	-	-	12
		<i>Разом</i>	40	2	2	36
		Модуль 2. Влада, політика, особистість				
		Тема 1. Влада і	14	2	-	12

		політика				
		Тема 2. Особистість в політичному просторі.	16		2	14
		<i>Разом</i>	30	2	2	24
		Модуль 3. Соціальні та політичні процеси і явища				
		Тема 1. Соціальні відхилення.	12	-	-	12
		Тема 2. Громадська думка та соціально-політичні технології.	12	-	-	12
		Тема 3. Соціальні та політичні процеси.	12	-	-	12
		Тема 4. Світова політика.	14	2	-	12
		<i>Разом</i>	50	2	-	48
		Усього годин / кредитів ECTS	120/4,0	6	4	110

5. Форми педагогічного контролю та засоби оцінювання результатів навчання

Оцінювання результатів засвоєння навчальної дисципліни «Право» передбачає проведення поточного й підсумкового контролю та здійснюється на основі накопичувальної бально-рейтингової системи.

Поточний контроль знань включає:

- контроль якості засвоєння студентами програмного матеріалу навчальної дисципліни на *практичних заняттях* із застосуванням таких засобів: усне, письмове або експрес-опитування, вирішення практичних завдань або задач, участь у розробці кейсу, захист есе або реферату за ініціативи студента. Поточний контроль має на меті перевірку рівня підготовки студента до вивчення поточного матеріалу. У ході практичного заняття студент може отримати оцінку за чотирибальною шкалою (0, 3, 4, 5);

- контроль якості засвоєння студентами програмного матеріалу навчальної дисципліни, що проводиться наприкінці модулів у формі тесту чи колоквіумів;

- виконання студентами впродовж семестру завдань для *самостійної роботи* (підготовка презентації, есе, реферату тощо). Максимальна кількість балів за самостійну роботу – 10.

Формою підсумкового контролю знань студентів з дисципліни є залік, що виставляється на основі результатів поточного контролю та виконання завдань самостійної роботи. Мінімальна оцінка результатів поточного контролю та самостійної роботи, за якої студент отримує залік, становить 60 балів.

Розподіл балів між формами організації освітнього процесу і видами контрольних заходів

Поточний контроль							Підсумкова оцінка знань (залік)
Модуль № 1		Модуль № 2		Модуль № 3		Самостійна робота студентів	
п/з	колоквіум	п/з	колоквіум	п/з	колоквіум		
			м				
max 15	max 15	max 15	max 15	max 15	max 15	max 10	max 100

6. Критерії оцінювання результатів навчання

Вид контролю	Кількість балів	Критерії (за кожною з оцінок)
Поточний контроль на практичному занятті	Max 5	Відмінне засвоєння навчального матеріалу з теми, можливі окремі несуттєві недоліки.
	4	Добре засвоєння матеріалу з теми, але є окремі помилки.
	3	Задовільний рівень засвоєння матеріалу, значна кількість помилок.
	Min 0	Незадовільний рівень засвоєння матеріалу.
Колоквіум	Max 15	Результати опрацювання матеріалу високі,

		можлива незначна кількість несуттєвих помилок.
	8	Задовільний рівень засвоєння матеріалу, значна кількість помилок.
	Min 0	Незадовільний рівень засвоєння матеріалу.
Самостійна робота	Max 10	Робота оформлена відповідно до вимог кафедри. Робота не містить методологічних помилок, є посилання на джерела та власні висновки. При захисті продемонстровані глибокі знання теми, а також доведеність висновків, позицій, класифікацій тощо.
	8	Робота оформлена відповідно до вимог кафедри. Робота містить незначні методологічні помилки, є посилання на джерела, є власні висновки. При захисті продемонстровані достатні знання теми, а також доведеність висновків, позицій, класифікацій тощо.
	7	Робота оформлена відповідно до вимог кафедри, але з незначними помилками. Робота містить методологічні та змістовні помилки, є посилання на джерела, є власні висновки. При захисті продемонстровані достатні знання теми, але виникли проблеми з аргументації окремих понять та суджень у роботі, доведеність висновків.
	5	Робота оформлена з помилками та порушеннями кафедральних вимог щодо форми роботи. Робота містить методологічні та змістовні помилки, використано недостатню кількість джерел для обґрунтування дослідження та висновків. При захисті виникли труднощі щодо розкриття змісту теми, наведення аргументів стосовно окремих положень роботи та обґрунтованості та доведеності висновків.

	Min 0	Робота оформлена неналежним чином, без посилання на джерела та містить методологічні помилки. При захисті автор роботи не може продемонструвати знання з обраної теми, навести аргументацію понять та здійснити аналіз інформації. Робота виконана з порушенням вимог академічної доброчесності.
Залік	Max 100	Відмінне володіння матеріалом із дисципліни.
	Min 60	Достатнє засвоєння матеріалу з дисципліни.

**7. Педагогічний контроль для здобувачів вищої освіти
денної/заочної форми навчання**

Шкала підсумкового педагогічного контролю

Оцінка за шкалою ECTS	Визначення	Оцінка за національною шкалою для заліку	Оцінка за 100-бальною шкалою, що використовується в НЮУ
A	Відмінно – відмінне виконання, лише з незначною кількістю помилок	зараховано	90 – 100
B	Дуже добре – вище середнього рівня з кількома помилками		80 – 89
C	Добре – у цілому правильна робота з певною кількістю незначних помилок		75 – 79
D	Задовільно – непогано, але зі значною кількістю недоліків		70 – 74
E	Достатньо – виконання задовольняє мінімальні критерії		60 – 69
FX	Незадовільно – потрібно попрацювати перед тим, як перескладати	не зараховано	35 – 59
F	Незадовільно – необхідна серйозна подальша робота, обов'язковий повторний курс		0 – 34

8. Навчально-методичне та інформаційне забезпечення навчальної дисципліни

Нормативно-правові акти

1. Про політичні партії в Україні: Закон України від 05.04.2001 №2365-III. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2365-14#Text>
2. Виборчий кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/396-20#Text>
3. Про інформацію: Закон України від 02.10.92 № 2658-XII URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text>
4. Про громадські об'єднання: Закон України від 22.03.2012 №4572-VI URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4572-17#Text>
5. Про засади внутрішньої та зовнішньої політики: Закон України від 01.07. 2010 р. № 2411-VI. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2411-17>.
6. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 р. № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>
7. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку проведення громадських слухань щодо врахування громадських інтересів під час розроблення проектів містобудівної документації на місцевому рівні» від 25 травня 2011 р. № 555. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/555-2011-%D0%BF#Text>
8. Про цілі сталого розвитку України на період до 2030 року: Указ Президента України від 30 вересня 2019 р. № 722/2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text>

Література

Основна література

1. Баранівський В.Ф. Політологія: Підручник. Київ: Національна академія управління, 2016. 235 с.
2. Гелей С. Д., Рутар С. М. Політологія: навч. посіб. 9-те вид., перероб. і допов. Львів: Вид-во Львівської комерційної академії, 2015. 370 с.

3. Гольцов А. Г. Геополітика та політична географія. Підручник. Київ: Центр навчальної літератури, 2019. 416 с.
4. Лукашевич М. П., Туленков М. В. Соціологія: загальний курс: навч. посіб. Київ: Каравела, 2011. 408 с.
5. Муляр В. І. Політологія: навч. посіб. 4-те вид., перероб. і допов. Житомир: ЖДТУ, 2014. 335 с.
6. Пірен М. І. Загальна соціологія: підруч. для студентів ВНЗ. Київ: Персонал, 2014. 477 с.
7. Політологічний енциклопедичний словник / [уклад.: Л. М. Герасіна, В. Л. Погрібна, І. О. Поліщук та ін.]; за ред. М. П. Требіна. Харків: Право, 2015. 816 с.
8. Політологія: підручник / [М. П. Требін, Л. М. Герасіна, І. О. Поліщук та ін.]; за ред. М. П. Требіна. Харків: Право, 2013. 416 с.
9. Політологія: підручник / [М. П. Требін, Л. М. Герасіна, І. О. Поліщук, О. М. Сахань та ін.]; за ред. М. П. Требіна. 2-ге вид., перероб. і допов. Харків: Право, 2018. 462 с.
10. Сокурянська Л.Г. Вступ до соціології: навч. посіб. Харків: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2011. 206 с.
11. Соціологія: навч. посіб. / за ред. С. О. Макеєва. 5-те вид., перероб. і доп. Київ: Товариство «Знання», КОО, 2012. 566 с.
12. Соціологія: підручник / [М. П. Требін, В. Д. Воднік, Г. П. Клімова та ін.]; за ред. М. П. Требіна. Харків: Право, 2010. 224 с.
13. Соціологія: підручник / [Ю. Ф. Пачковський, Н. В. Коваліско, І. В. Городняк та ін.]; за ред. д-ра соціол. наук, проф. Ю. Ф. Пачковського. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2011. 418 с.
14. Соціологія: терміни і поняття. Навчальний енциклопедичний словник-довідник / за заг. ред. В.М. Пічі [Н.В. Коваліско, Ю.Ф. Пачковський, О.І. Пташник-Середюк та ін.]. Львів: «Новий світ-2000», 2018. 658 с.

15. Соціологія права: енциклопедичний словник / Л. М. Герасіна, О.Ю. Панфілов, В.Л. Погрібна та ін.; за ред. М.П. Требіна. Харків: Право, 2020. 984 с.
16. Требін М. П. Соціально-політичні студії: навч. посіб. Харків: Право, 2017. 696 с.
17. Требін М. П. Соціально-політичні студії: навч. посіб. 2-ге вид., перероб. і допов. Харків: Право, 2018. 544 с.
18. Требін М. П. Соціально-політичні студії: посіб. для підгот. до іспиту. Харків: Право, 2019. 138 с.

Додаткова література

1. Воднік В. Д. Проблеми профілактики алкоголізму в умовах побудови громадянського суспільства в Україні. *Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»*. Серія: Філософія, філософія права, політологія, соціологія. 2014. №3 (22). С. 239–255.
2. Волянська О.В. Проблема агресивної поведінки підлітків: фактори та механізми соціалізації. *Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»*. Серія: Серія: Філософія, філософія права, політологія, соціологія. 2016. № 3(30). С. 117–134.
3. Герасіна Л. М. Наративи міжнародної конфліктності – глобальна турбулентність або деструкції світової системи? *Вісник Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого*. Серія: Політологія. 2020. № 2(45). С. 8–24.
4. Герасіна Л.М., Требін М.П. «Злами світосистеми»: глобальні зрушення та гібридні виклики. *Вісник Національного юридичного ун-ту імені Ярослава Мудрого*. Серія: Соціологія. 2020. Вип. 4(47). С. 72-94.
5. Громадянське суспільство: політичні та соціально-правові проблеми розвитку: монографія / [Г. Ю. Васильєв, В. Д. Воднік, О. В. Волянська та ін.]; за ред. проф. М. П. Требіна. Харків: Право, 2013. 536 с.
6. Історія політичної думки: підручник /за заг. ред. Хоми Н. М. [І. В. Алексеєнко, Т. В. Андрущенко, О. В. Бабкіна та ін.]. Львів: «Новий Світ-2000», 2016. 1000 с.
7. Іванець Т. М. Соціологія міжнародних відносин : навч. посіб. Київ : Ліра-К, 2021. 232 с.
8. Історія української соціологічної думки: навчальна біографічна енциклопедія / За наук. ред. В.М. Пічі [В.М. Онищук, Ю.Ф. Пачковський, Н.М. Цимбалюк та ін.]. Львів : «Новий Світ – 2000», 2020. 336 с.
9. Клімова Г.П. Концептуальні підходи до аналізу поняття «Держава». *Вісник Національного університету «Юридична академія*

України імені Ярослава Мудрого». Серія: Філософія, філософія права, політологія, соціологія. 2015. № 2(26). С. 161–169.

10. Клімова Г.П. Феномен політичної культури: теоретико-методологічний дискурс. *Вісник Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого. Серія: Політологія. 2020. № 2. С. 56-71.*

11. Клімова Г.П. Інтернаціоналізація вищої освіти в умовах глобальних викликів. *Вісник Національного університету імені Ярослава Мудрого Серія: Філософія, філософія права, Соціологія, Політологія. 2021. №1 . С. 185-205.*

12. Міжнародна інформація: навч. посіб. / М.П. Требін, І.О. Поліщук, Н.П. Осипова та ін.; за ред. М.П. Требіна. Харків: Право, 2014. 336 с.

13. Новітня політична лексика (неологізми, okazіоналізми та інші новотвори) / [І. Я. Вдовичин, Л. Я. Угрин, Г. В. Шипунов та ін.]; за заг. ред. Н. М. Хоми. Львів: Новий Світ-2000, 2015. 492 с.

14. Панфілов О., Савченко О. Соціологічний аспект у змісті сучасної гібридної війни. *Вісник Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого. Серія: Філософія, філософія права, політологія, соціологія. 2022. №1(52). С.210-222.*

15. Парсонс Т. Соціальна структура і особистість: [зб. творів] / пер. з англ. В. Верлоки і В. Кебуладзе. Київ: Дух і літера, 2011. 337 с.

16. Погрібна В. Л. Криза ідентичності і глобалізація суспільства: питання чи відповіді? *Вісник Національної юридичної академії України імені Ярослава Мудрого. Серія: Філософія, філософія права, політологія, соціологія. 2014. № 1(15). С. 240–248.*

17. Політико-правова ментальність українського соціуму в умовах європейської інтеграції: монографія / [О.О. Безрук, В.С. Бліхар, Л.М. Герасіна та ін.]; за ред. М. П. Требіна. Харків: Право, 2019. 744 с.

18. Політична енциклопедія / редкол.: Ю. Левенець (голова), Ю. Шаповал (заст. голови) та ін. Київ: Парламентське видавництво, 2011. 808 с.

19. Політологія: енциклопедичний словник / [В.М. Денисенко, Л.Я. Угрин, Н.М. Хома]; за ред. д-ра філос. наук, проф. В.П. Мельника. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2014. 406 с.

20. Політологія: навчальний енциклопедичний словник довідник для студентів ВНЗ I-IV рівнів акредитації / [В. М. Денисенко, О. М. Сорба, Л. Я. Угрин та ін.]; за наук. ред. д-ра політ. н. Н.М.Хоми. 2-ге видання, стереотипне. Львів: «Новий Світ – 2000», 2015. 779 с.

21. Поліщук І.О., Чигрінов В.І. Політико-культурний фактор в електоральному процесі постсоціалістичних суспільств: монографія. Харків: ХІБМ, 2015. 429 с.

22. Поліщук І.О. Геополітична роль України. *Вісник Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого. Серія: Філософія, філософія права, політологія, соціологія. 2022. № 1(52). С.169-177.*

23. Правова і політична культура українського соціуму за умов модернізації політико-правового життя: монографія / О.О. Безрук, Л.М. Герасіна, І.В. Головка та ін.; за ред. М. П. Требіна. Харків: Право, 2016. 560 с.

24. Сахань О. М. Проблеми політичної модернізації за сучасних умов розвитку української держави. *Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого». Серія: Філософія, філософія права, політологія, соціологія.* 2015. № 3. С.274–277.
25. Соціально-гуманітарна сфера України в сучасних дискурсах: монографія; за заг. ред. проф. О. Ю. Панфілова. Харків: ХІФ КНТЕУ, Видавець О. А. Мирошніченко, 2019. 284 с.
26. Сучасна політична лексика: енциклопед. словник-довідник / [І.Я. Вдовичин, Л.Я. Угрин, Г.В. Шипунов та ін.]; за наук. ред. Хоми Н.М. Львів: «Новий Світ-2000», 2015. 396 с.
27. Теорія міжнародних відносин. Міжнародні відносини та світова політика: навч. посіб. / [М. П. Требін, Л. М. Герасіна, В. Л. Погрібна та ін.]; за ред. М. П. Требіна. Харків: Право, 2016. 540 с.
28. Теорія політики: підручник / Денісенко В.М., Бліхар В.С., Требін М.П., Угрин Л.Я. та ін. Львів: Ліга-Прес, 2015. 668 с.
29. Требін М.П., Панфілов О. Ю. Сучасні тенденції застосування сили в міжнародних відносинах. *Вісник Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого. Серія: філософія, філософія права, політологія, соціологія.* 2021. № 2 (49). С. 119-138.
30. Требін М.П., Чернишова Т.О. Боротьба за свідомість людей в епоху постправди. *Вісник Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого. Серія: філософія, філософія права, політологія, соціологія.* 2021. № 3 (50). С. 153-171.
31. Українське суспільство в умовах глобальних змін: цивілізаційний вимір. Монографія; за заг. ред. проф. О. Ю. Панфілова. Харків: ВД «Інжек», 2015. 240 с.
32. Herasina L.M. Concept and tendencies to the development of the world political process. *Вісник Національного ун-ту «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого». Серія: Політологія.* 2018. № 2 (37). С. 8–17.
33. Pohribna V. L. The role of social capital in professional socialization of personality. *Вісник Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого. Серія: філософія, філософія права, політологія, соціологія.* 2022. № 1 (52). С.223-234.
34. Savchuk O., Liubchych A., Klimova G. Innovative development of clusters and technoparks as a form of implementing investment economy model. *International Journal of Innovative Science, Engineering & Technology.* 2021. Vol. 8, Issue 1. P. 1-11.
35. Trebin M.P. Public consciousness under the influence of manipulative technologies. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Філософські науки.* 2021. Вип. 2 (90). С. 113-125.
36. Trebin M.P., Chernyshova T.O. Linguistic analysis of Ukrainian President Volodymyr Zelenskyu's political rhetoric: strategies & tactics. *Вісник Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого. Серія:*

філософія, філософія права, політологія, соціологія. 2022. № 1(52). С. 193-209.

37. Vodnik V. D., Klimova G. P., Pidkurkova I. V. Sociological methods of research of juvenile delinquency. *Вісник Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого. Серія: філософія, філософія права, політологія, соціологія*. 2021. № 3 (50). С.232-254.

Інтернет-ресурси

Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>

Інститут соціології НАН України. URL: <https://i-soc.com.ua/>

Інститут демографії та соціальних досліджень імені М. В. Птухи Національної академії наук України. URL: <http://www.idss.org.ua/>

Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф. Кураса НАН України. URL: <http://www.ipiend.gov.ua/?mid=7>

Інститут трансформації суспільства. URL: <http://www.soskin.kiev.ua>

Київський міжнародний інститут соціології. URL: <http://www.kiis.com.ua/>

Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua>

Національний інститут стратегічних досліджень при Президентові України. URL: <https://niss.gov.ua/>

Представництво ООН в Києві. URL: <http://www.un.org.ua/>

СЕНМК

Стандартизований навчально-методичний комплекс кафедри соціології та політології (бібліотека НЮУ імені Ярослава Мудрого) URL: http://library.nlu.edu.ua/index.php?option=com_k2&view=itemlist&task=category&id=161:kafedra-socziologii-ta-politologii&Itemid=151